

Diversoria / Herbergen in Deutschland

Voor de cultuurgeschiedenis is de samenspraak die tot titel voert "Diversoria of Herbergen" hoogst gewichtig. Erasmus heeft veel gereisd en de schildering die hij geeft van de logementen zal er wel een zijn, naar waarheid geteekend, al staan wij ook verbaasd over de mededeelingen van morsigheid, ruwheid, 't gebrek aan alles wat naar comfort lijkt, de afwezigheid, van iets wat naar voorkomendheid zweemt. De beschaving was van de logementen en herbergen nog ver verwijderd: de waarden uit die inrichtingen zullen Erasmus' hekeltaal wel niet gelezen hebben en zich door haar niet hebben verbeterd. Als schildering van zeden uit de 15e eeuw heeft dezer samenspraak groote waarde.

Personae: Bertulphus, Gulielmus.

Be.

Cur ita visum est plerisque, biduum aut triduum commorari Lugduni? Ego semel iter ingressus, non conquiesco, donec pervenero, quo constitui.

Gu.

Imo ego admiror, quemquam illinc avelli posse.

Be.

Quam ob rem tandem?

Be.

Waarom vinden zooveel menschen 't prettig zich twee of drie dagen te Lyon op te houden? Als ik eenmaal op reis ben rust ik niet voor 'k ben waar ik wezen moet.

Gu.

Neen, omgekeerd! Ik verwonder er mij juist over dat iemand zich uit Lyon laat weghalen.

Be.

Hoezoo?

Gu.

Quia illic locus est, unde non poterant avelli socii Ulyssis, illic Sirenes. Nemo domi suae tractatur melius, quam illic in pandocheo.

Be.

Quid fit?

Gu.

Ad mensam semper adstabat aliqua mulier, quae convivium exhilararet facetiis ac leporibus. Et est illic mira formarum felicitas. Primum adibat materfamilias, quae salutabat, iubens nos hilares esse, et, quod apponeretur, boni consulere. Huic succedebat filia, mulier elegans, moribus ac lingua adeo festivis, ut possit vel ipsum Catonem exhilarare. Nec confabulantur ut cum hospitibus ignotis, sed veluti cum olim notis ac familiaribus.

Gu.

Omdat 't daar een plaats is, als die van waar de gezellen van Ulysses niet konden worden losgerukt; omdat daar de Sirenen haar verblijf hebben opgeslagen. Niemand wordt in zijn eigen huis beter verzorgd dan dáár in een hotel.

Be.

Hoe komt dat?

Gu.

Wel, aan tafel staat steeds een vrouwspersoon om de gasten door haar grappen en geestigheden op te vroolijken. Verder vindt men daar vele vrouwen van buitengewone schoonheid. Eerst kwam de vrouw des huizes ons begroeten, terwijl ze ons een opgewekt en vroolijk verblijf toewenschte en de hoop uitsprak dat wij 't geen ons werd voorgezet ons goed zouden laten smaken. Daarna kwam haar dochter binnen, een elegant persoontje, rad van tong, levenslustig en gezellig in haar optreden, zoodat ze zelfs een brompot als Cato zou kunnen opvroolijken. En ze praatten met haar gasten niet als met vreemden, maar als met oude vrienden en kennissen.

Be.

Agnosco Gallicae gentis humanitatem.

Gu.

Quoniam autem illae non poterant adesse perpetuo, quod essent obeunda munia domestica, reliquique convivae consalutandi, continenter adstabat puellula quaedam ad omneis iocos instructa: una satis erat omnium iaculis excipiendis: haec sustinebat fabulam, donec rediret filia. Nam mater erat natu grandior.

Be.

Sed qualis erat tandem apparatus? Nam fabulis non expletur venter.

Gu.

Profecto laetus, ut ego mirer, illos tam vili posse accipere hospites. Rursus peracto convivio, lepidis fabulis alunt hominem, ne quid obrepat taedii. Mihi videbar domi esse, non peregre.

Be.

Daaraan zie je weer de beschaving van 't Fransche volk.

Gu.

Maar daar ze toch niet voortdurend bij ons konden blijven omdat haar huiselijke bezigheden haar riepen en ook de andere gasten door haar begroet moesten worden, stond er aanhoudend een meisje bij ons, klaar voor allerlei grapjes. Zij was, in haar eentje best in staat om alle geestigheden terug te kaatsen: ze speelde haar rol goed en zette 't gesprek voort totdat de dochter des huizes terug zou komen. Want de moeder was al een beetje op jaren.

Be.

Maar hoe was nu eigenlijk wel 't eten? Want praatjes vullen de maag niet.

Gu.

Allervoortreffelijkst, zoodat ik er verbaasd over sta, dat zij voor zóó weinig geld gasten kunnen opnemen. En na den maaltijd onderhouden zij de menschen weer zóó met aardige vertellingen, dat geen verveling hen bekruipt. Ik verbeeldde me thuis te wezen en niet in den vreemde.

Be.

Quid in cubiculis?

Gu.

Illic nusquam non aderant aliquot puellae, ridentes, lascivientes, lusitantes: ultro rogabant, si quid haberemus vestium sordidarum: eas lavabant, ac lotas reddebant. Quid multis? Nihil illic vidimus praeter puellas ac mulieres, nisi in stabulo: quamquam et huc frequenter irrumpebant puellae. Abeuntes complectuntur, tantoque affectu dimittunt, ac si fratres essent omnes, aut propinquae cognationis.

Be.

Fortassis isti mores decent Gallos; mihi magis arrident Germanicae mores, utpote masculi.

Gu.

Mihi nunquam contigit videre Germaniam: quare te quaeso, ne gravere commemorare, quibus modis accipiant hospitem.

Be.

En hoe was 't in de slaapkamers?

Gu.

Daar waren overal steeds eenige kamermeisjes, lachebekjes, dartel, speelsch: uit zichzelf vroegen ze of we ook vuile kleeven hadden, en die wieschen ze dan en brachten ze ons gewasschen terug. Om kort te gaan: we zagen daar niets dan meisjes en vrouwen. Behalve in den stal — ofschoon de meisjes daar ook dikwijls kwamen binnenstuiven. Bij ons vertrek zoenden ze ons en waren bij het afscheid zóó hartelijk alsof wij allen broeders waren of ten minste zeer na-verwanten.

Be.

Nu die gewoonten zijn misschien bij de Franschen in eere: ik houd meer van die der Duitschers. Die zijn manlijker.

Gu.

Ik heb Duitschland nog nooit mogen bezoeken en daarom zou ik je wel willen verzoeken, als 't je niet te lastig is, mij eens te vertellen hoe ze daar een gast ontvangen.

Be.

An ubique sit eadem tractandi ratio, nescio: quod ego vidi, narrabo. Advenientem nemo salutat, ne videatur ambire hospitem. Id enim sordidum et abiectum existimant, et indignum Germanica severitate. Ubi diu inclamaveris, tandem aliquis per fenestellam aestuarii (nam in his degunt fere usque ad solstitium aestivum) profert caput, non aliter quam e testa prospicit testudo. Is rogandus est, an liceat illic diversari. Si non renuit, intelligis dari locum. Rogantibus ubi sit stabulum, mota manu commonstrat. Illic licet tibi tuum equum tractare tuo more. Nullus enim famulus manum admovet. Si celebrius est diversorium, ibi famulus commonstrat stabulum, atque etiam locum equo minime commodum. Nam commodiora servat venturis, praesertim nobiles. Si quid causseris, statim audis: Si non placet, quaere aliud diversorium. Foenum in urbibus aegre ac perparce praebent, nec multo minoris vendunt, quam ipsam avenam. Ubi consultum est equo, totus commigras in hypocaustum, cum ocreis, sarcinis, luto; id est unum

Be.

Of men overal dezelfde behandeling ondervindt, weet ik niet, maar ik zal je vertellen wat ik er zag. Bij je aankomst is er niemand die je begroet. Dat doen ze om niet den schijn te hebben dat ze je aanhalen. Dat toch houden ze voor laag en verachtelijk en de Duitsche strengheid onwaardig. Wanneer je nu lang hebt staan roepen, dan komt eindelijk uit een klein venstertje van de kamer waar de algemeene haard zich bevindt (want daar verblijven ze tot ongeveer den langsten dag) een hoofd steken, net als een schildpad haar kop uit haar schaal steekt. Aan dien persoon nu moet men vragen of men daar zijn intrek mag nemen. Als hij niet neen zegt, dan kun je er op rekenen, dat je een plaatsje gegund wordt. Op je vraag waar de stal is, wijst men u dien met een handbeweging. En daar mag je dan je paard op je eigen manier behandelen. Geen knecht toch steekt er een hand uit. Als de herberg wat druk bezocht is, dan wijst een knecht je de stalling en de minst geschikte plaats voor je paard. Want de mooiste plaatsen bewaren ze voor hen die nog later komen, vooral voor edellieden. En als je eenige bezwaren maakt, dan krijg je dadelijk te hooren: "Als 't je niet bevalt zoek dan maar een ander onderkomen." Hooi geven ze je in de steden weinig, met mondjesmaat; en je moet dit niet heel veel goedkooper dan haver betalen. Als er nu voor je paard gezorgd is, dan verhuist ge naar de gelagkamer en je gaat zitten aan den grooten haard, met kaplaarzen

omnibus commune.

Gu.

Apud Gallos designant cubicula, ubi sese exuant, extergant, calfaciant, aut quiescant etiam, si libeat.

Be.

Heic nihil tale. In hypocausto exuis ocreas; induis calceos; mutas, si voles, indusium; vestes pluvia madidas suspendis iuxta hypocaustum; ipse te admoves, ut sicceris. Est et aqua parata, si libeat lavare manus, sed ita munda plerumque, ut tibi post alia quaerenda sit aqua, qua lotionem eam abluas.

Gu.

Laudo viros nullis deliciis effoeminatos.

Be.

Quod si tu appuleris ad horam a meridie quartam, non coenabis tamen ante nonam, nonnunquam et

en bagage, beslikt en wèl. Dat vertrek is voor allen gemeenschappelijk bestemd.

Gu.

In Frankrijk wijzen ze je vertrekken aan om je uit te kleeden of je af te boenen, je te verwarmen of ook wel uit te rusten als je er lust in hebt.

Be.

Hier niets van dat alles. In de gelagkamer doe-je je laarzen uit, trek-je je schoenen aan, schiet-je een ander hemd aan als je daar behoefte aan hebt, hang-je naast den haard de door den regen nat geworden kleeren om uit te dampen. Je schuift er zelf bij, om te droogen. Daar staat ook water klaar als je je handen wilt wasschen, maar dat is meestal zóó helder, dat je daarna weer ander water moet vragen om dat sopje af te spoelen.

Gu.

Nu, die mannen, zóó weinig verwijfd, verdienen een pluimpje!

Be.

En bijgeval je in den namiddag te vier uren aankomt, eet je toch niet vóór 's avonds negen, soms tien uren.

decimam.

Gu.

Quam ob rem?

Be.

Nihil apparant nisi videant omnes, ut eadem opera ministretur omnibus.

Gu.

Quaerunt compendium.

Be.

Tenes. Itaque frequenter in idem hypocaustum conveniunt octoginta aut nonaginta, pedites, equites, negotiatores, nautae, aurigae, agricolae, pueri, foeminae, sani, aegroti.

Gu.

Isthuc vere coenobium est.

Gu.

Waarom?

Be.

Ze maken niets klaar vóór ze gezien hebben hoeveel gasten er zijn, om in ééne moeite voor allen gezamenlijk alles gereed te maken.

Gu.

't Zijn menschen die blijkbaar van beknoptheid houden.

Be.

Daar heb-je het. En zoo zijn er wel eens tachtig of negentig gasten, voetreizigers, ruiters, kooplieden, schippers, koetsiers, boeren, vrouwen en kinderen, gezonden en zieken bij elkander.

Gu.

Dat lijkt wel een echte broedergemeente.

Be.

Alius ibi pectit caput, alius abstergit sudorem, alius repurgat perones, aut ocreas, alius eructat allium. Quid multis? Ibi linguarum ac personarum non minor est confusio, quam olim in turri Babel. Quod si quem conspexerint peregrinae gentis, qui cultu dignitatis nonnihil prae se ferat, in hunc intenti sunt omnes defixis oculis, contemplantes, quasi novum aliquod animantis genus adductum sit ex Africa; adeo ut postea quam accubuerint, reflexo in tergum vultu, continenter aspiciant, nec dimoveant oculos, cibi immemores.

Gu.

Romae, Lutetiae ac Venetiae nemo quidquam miratur.

Be.

Nefas est interim tibi quidquam petere. Ubi iam multa est vespera, nec sperantur plures adventuri, prodit famulus senex, barba cana, tonso capite, vultu torvo, sordido vestitu.

Be.

De één kamt er zijn haren, een tweede veegt zich het zweet af, een derde reinigt er zijn kaplaarzen of zijn slobkousen, een ander weer laat allerlei onsmakelijke geluiden hooren. Om kort te gaan: daar is een even groote spraak- en persoonsverwarring als indertijd bij den torenbouw van Babel. En als ze iemand zien die tot een vreemde natie behoort, die door een goed verzorgd uiterlijk zich eenigszins aanzienlijk voordoet, dan is aller aandacht op hem gericht en ze zitten hem aan te kijken alsof hij een vreemdsoortig wezen is uit Afrika aangebracht, zelfs zóó, dat wanneer ze later aan tafel aanzitten, ze hem blijven aankijken, terwijl ze naar hem òmzien en hun oogen niet van hem afhouden, terwijl ze hun eten vergeten.

Gu.

Te Rome, te Parijs en te Venetië kijkt niemand verwonderd naar iets, wàt ook.

Be.

Intusschen mag men om niets vragen. Wanneer de avond een goed eind gevorderd is, en ze geen gasten meer verwachten dan komt een oude knecht voor den dag, een kerel met een grauwen baard, kort geknipt haar, stuursch gelaat en vuile kleeren.

Gu.

Tales oportebat Cardinalibus Romanis esse a poculis.

Be.

Is circumactis oculis tacitus dinumerat, quot sint in hypocausto: quo plures adesse videt, hoc vehementius accenditur hypocaustum, etiamsi alioqui sol aestu sit molestus. Haec apud illos praecipua pars est bonae tractationis, si sudore diffluant omnes. Si quis non assuetus vaporibus, aperiat rimam fenestrae, ne praefocetur, protinus audit: Claude. Si respondeas: Non fero, audis: Quaere igitur aliud diversorium.

Gu.

Atqui mihi nihil videtur esse periculosius, quam tam multos haurire eundem vaporem, maxime resoluta corpore, atque heic capere cibum, et horas complures commorari. Iam enim omitto ructus alliatos, et ventris flatum, halitus putres: multi sunt, qui morbis occultis laborant, nec ullus morbus non habet suum

Gu.

Zulk slag van menschen moesten de kardinalen te Rome tot tafelbedienden hebben!

Be.

Terwijl hij zijn blikken over de gasten laat gaan, telt hij zachtjes bij zich zelve hoeveel er in de gelagkamer zijn. Hoe meer hij er telt des te harder stookt hij het haardvuur onder de schouw op, ook al is 't in den tijd, dat de zon reeds lastig is door haar gloed. Bij hen geldt het voor een goede behandeling, wanneer allen 't zweet van 't lijf gудst. En als iemand, aan zooveel warmte niet gewend, het venster op een kiertje zet om niet te stikken, dan hoort hij dadelijk: "Doe dicht!" En als je dan antwoordt: "Ja maar, ik kan 't hier niet uithouden!" dan krijg je te hooren: "zoek dan maar een andere herberg op."

Gu.

Maar toch lijkt me niets ongezonder dan dat zooveel menschen dezelfde warme stiklucht inademen, en vooral wanneer alle kleeren los zijn, alle poriën van 't lichaam openstaan, dat men in die atmosfeer gaat zitten eten en daarin eenige uren vertoeft. Ik laat nu nog zelfs dáár allerlei onsmakelijke en walgelijke uitlatingen: maar er zijn ook velen die aan verborgen ziekten lijden en elke krankheid brengt haar

contagium. Certe plerique scabiem habent Hispanicam, sive, ut quidam vocant, Gallicam, quum sit omnium nationum communis. Ab his opinor non multo minus esse periculi, quam a leprosis. Iam tu divina, quantum discriminis sit in pestilentia.

Be.

Sunt viri fortes, ista rident ac negligunt.

Gu.

Sed interim multorum periculo fortes sunt.

Be.

Quid facias? Sic assueverunt: et constantis est animi, non discedere ab instituto.

Gu.

Atqui ante annos viginti quinque nihil receptius erat apud Brabantos, quam thermae publicae: eae nunc

eigenaardige besmetting mee. Zeer velen zijn ook aangetast door de Spaansche (of zooals sommigen 't noemen: Fransche schurft¹, terwijl ze toch net zoo goed bij alle volkeren voorkomt. Intusschen geloof ik dat daarvan even groot gevaar te duchten is, als van melaatschen. Ga maar eens na of deze kwaal heel veel verschilt van de pestziekte.

Be.

't Zijn moedige mannen, ze lachen er wat om en — geven er niets om.

Gu.

Maar ondertusschen zijn ze moedig met gevaar voor veel anderen.

Be.

Wat zul-je er aan doen? Zij zijn 't nu éénmaal zoo gewoon. En 't is een kenmerk van een standvastig man om niet van zijn eenmaal ingenomen standpunt af te wijken.

Gu.

Goed, maar een vijfentwintig jaren geleden was bij de Brabanders niets meer in zwang dan de publieke badstoven: nu zijn ze overal opgeruimd.

¹ Erasmus bedoelt de syphilis die toen haar intrede in Europa had gedaan en o.a. ook door den invloed der publieke badstoven, onrustbarende uitbreiding had gekregen, zoodat de badgelegenheden dan ook weldra, als erkende brandpunten der besmetting, op order der overheidspersonen, verboden werden.

frigent ubique. Scabies enim nova docuit nos
abstinere.

Be.

Sed audi cetera. Post redit ille barbatus Ganymedes,
ac linteis insternit mensas, quot putat esse satis illi
numero. Sed o Deum immortalem, quam non
Milesiis! Cannabea diceres ex antennis detracta.
Destinavit enim unicuique mensae convivas ut
minimum octo. Iam quibus est notus mos patrius,
accumbunt, ubi cuique libitum fuerit. Nullum enim
discrimen inter pauperem et divitem, inter herum ac
famulum.

Gu.

Haec est illa vetus aequalitas, quam nunc e vita
submovit tyrannis. Sic opinor vixisse Christum cum
suis discipulis.

Be.

Postquam accubuerunt omnes, rursus prodit torvus

Die vreemde ziekte heeft ons wel geleerd er voor op te passen.

Be.

Maar hoor nu verder. Daarna komt die gebaarde schenker weer terug,
en legt op tafel zooveel servetten als hij voor 't getal gasten genoeg
oordeelt. Maar groote goden, wat een grof linnen! Je zoudt zeggen
zeildoek zóó van den mast afgehaald. Voor elke tafel heeft hij op zijn
minst acht gasten bestemd. Zij, die weten hoe 's lands wijs is, gaan
zitten waar ze willen. Daar toch wordt geen onderscheid gemaakt
tusschen rijk en arm, tusschen heer en knecht.

Gu.

Daar heb je die gelijkheid uit den goeden ouden tijd, die de
dwingelandij uit onze maatschappij heeft doen verdwijnen. Zoo
verkeerde, zou ik denken, Christus ook met zijn jongeren.

Be.

Nu, wanneer allen aan tafel zitten dan komt weer die barsche

ille Gaymedes, ac denuo dinumerat sua sodalitia:
mox reversus apponit singulis pinacium ligneum, et
cochleare ex eodem argento factum, deinde cyathum
vitreum: aliquanto post, panem: eum sibi quisque per
otium repurgat, dum coquuntur pultes. Ita
nonnunquam sedetur ferme horae spatio.

Gu.

Nullus hospitem interim efflagitat cibum?

Be.

Nullus, cui notum sit regionis ingenium. Tandem
apponitur vinum, Deus bone, quam non famosum!
Non aliud oportebat bibere Sophistas; tanta est
subtilitas et acrimonia. Quod si quis hospes, etiam
oblata privatim pecunia, roget, ut aliunde paratur
aliud vini genus, primum dissimulant, sed eo vultu,
quasi interfecturi: si urgeas, respondent: Heic
diversati sunt tot Comites et Marchiones, neque
quisquam questus est de vino meo: si non placet,

Ganymedes² voor den dag en telt opnieuw de gasten. Dan komt hij
spoedig terug en plaatst voor ieder een houten bord en een lepel van 't
zelfde kostbaar materiaal, verder een glazen drinkbeker en na een
poosje wat brood. Tot tijdverdrijf maakt ieder voor zich dat glas een
beetje schoon, terwijl de brei gekookt wordt. En zoo zit men dan
dikwijls ongeveer een heel uur te wachten.

Gu.

En is er dan geen van de gasten die intusschen eens om eten vraagt?

Be.

Niemand die weet hoe 't in dit land toegaat. Eindelijk wordt de wijn op
tafel gezet. Maar kerel! wat is dat een jong en schraal wijntje! De
Sophisten moesten geen anderen drinken, zó'n dun en scherp kostje is
't. En als een gast vraagt, of hij tegen extra betaling niet een beter merk
kan krijgen, dan doen ze eerst alsof ze hem volstrekt niet begrijpen,
maar met een gezicht alsof ze je willen vermoorden. Als je aanhoudt,
antwoorden ze: "Hier hebben zooveel graven en markiezen hun intrek
genomen, en nooit heeft er een over mijn wijn geklaagd. Als 't u niet
bevalt, zoek dan maar een andere herberg op." Alleen de edellieden van

² De schenker der Grieksche Goden.

quaere tibi aliud diversorium. Solos enim nobiles
suae gentis habent pro hominibus, et horum insignia
nusquam non ostentant. Iam igitur habent offam,
quam obiiciant latranti stomacho: mox magna pompa
veniunt disci. Primus ferme habet offas panis
madefactas iure carniū, aut, si dies est pisculentus,
iure leguminum. Deinde aliud ius, post aliquid
carniū recoctarum, aut salsamentorum
recalfactorum. Rursus pultis aliquid, mox aliquid
solidioris cibi, donec probe domito stomacho
apponant carnes assas aut pisces elixos, quos non
possis omnino contemnere: sed heic parci sunt, et
subito tollunt. Hoc pacto totum convivium temperant,
quemadmodum solent actores fabularum, qui scenis
admiscent choros; ita isti alternis miscent offas ac
pultes. Curant autem, ut extremus actus sit optimus.

Gu.

Et hoc est boni poëtae.

Be.

Porro piaculum sit, si quis interim dicat: Tolle hunc

hun land beschouwen ze als menschen en hunne wapens toonen ze
overal met ophef. Eindelijk hebben ze de spijs klaar om die aan uw van
honger rammelende maag voor te zetten. Weldra worden dan ook de
schotels met groote praal opgedragen. De eerste schotel vertoont
doorgaans stukken brood geweekt in bouillon, of, als het vastendag is,
in groentenat. Verder een andere soep, daarna iets van opgestoofd
vleesch of een opgewarmde zoutevischschotel. Dan weer eens brei,
verder wat spijs in vasteren vorm, tot ze aan de behoorlijk getemde
maag gebraden vleesch of gebakken visch voorzetten, die niet geheel
en al te versmaden is. Maar ze zijn er zuinig mee en nemen ze spoedig
weer van de tafel af. Op die manier regelen zij den heelen maaltijd,
zooals ook tooneelspelers doen die koren invoegen in hunne stukken.
Zoo voegen zij om den anderen tusschen de spijzen koek en brei. Ze
zorgen er voor dat het slottooneel 't meest pakkende is.

Gu.

Dat is zooals een goed dichter zijn taak opvat.

Be.

Het zou een doodzonde wezen als iemand onder den maaltijd eens zei:

discum; nemo vescitur. Desidendum est usque ad praescriptum spatium, quod illi clepsydris, ut opinor, metiuntur. Tandem prodit ille barbatus, aut pandocheus ipse, vestitu minimum a famulis differens; rogat, ecquid animi nobis sit? Mox adfertur vinum aliquod generosius. Amant autem eos, qui bibunt largius, quum nihilo plus solvat ille, qui plurimum hauserint vini, quam qui minimum.

Gu.

Mirum gentis ingenium.

Be.

Quum nonnunquam sint, qui duplo plus absumant in vino, quam solvant pro convivio. Sed antequam finiam hoc convivium, dictu mirum, quis sit ibi strepitus ac vocum tumultus, postquam omnes coeperunt incalescere potu. Quid multis? Surda omnia. Admiscent se frequenter ficti moriones; quo genere hominum quum nullum sit magis detestandum, tamen vix credas, quantopere delectentur Germani: illi cantu, garritu, clamore,

"neem dien schotel maar weg. Daar eet toch niemand van." Men moet blijven zitten tot den voorgeschreven tijd, dien ze met wateruurwerken, meen ik, afmeten. Eindelijk treedt die gebaarde knecht weer op of de herbergier zelf, die in kleeding al heel weinig van zijn bedienden verschilt. Hij vraagt of men nog iets belieft? En dan komt er een beetje beter soort wijn op tafel. Die flink kunnen drinken, mogen zij 't liefst lijden, ofschoon hij die de grootste hoeveelheid wijn verzwelgt geen cent meer betaalt dan hij die 't minst dronk.

Gu.

Vreemd volkje!

Be.

Vooraf, omdat er wel eens zijn die dubbel zooveel aan wijn verteren, dan ze voor hun maal betalen. Maar vóór ik nog van de beschrijving van den maaltijd afstap, kan ik er niet genoeg op wijzen, wat een gedruisch en gegons van stemmen er ontstaat wanneer allen door den drank een beetje verhit geraken. Om kort te gaan: hooren en zien vergaan je. Dikwijls mengen zich onder het gezelschap hansworsten en potsenmakers. Ofschoon er geen soort menschen is meer verachtelijk dan zij, zou je toch niet gelooven hoeveel schik de Duitschers daarin hebben. Zij maken door hun gezang, gekakel, lawaai, gespring en

saltatione, pulsu faciunt, ut hypocaustum videatur corruiturum, neque quisquam alterum audiat loquentem. At interea videntur sibi suaviter vivere: atque illic desidendum est volenti nolenti usque ad multam noctem.

Gu.

Nunc tandem absolve convivium. Nam me quoque taedet tam prolixum.

Be.

Faciam. Tandem sublato caseo, qui vix illis placet, nisi putris ac vermibus scatens, prodit ille barbatus, adferens secum pinacium escarium, in quo creta pinxit aliquot circulos ac semicirculos: id deponit in mensa, tacitus interim ac tristis; Charontem quempiam diceres. Qui agnoscunt picturam deponunt pecuniam, deinde alius, atque alius, donec expleatur pinacium. Deinde notatis qui deposuerunt, supputat tacitus: si nihil desit, annuit capite.

gestamp dat de gelagkamer dreigt in te storten en men elkaar absoluut niet kan verstaan. Maar dat schijnt hun nu eerst een recht aardig leventje toe en men moet er, goedschiks of kwaadschiks, wel bij blijven zitten tot diep in den nacht.

Gu.

Maak nu maar een eind aan 't verhaal van dien maaltijd, want ook mij duurt hij wat lang en hij begint me te vervelen.

Be.

Nu goed: ik zal eindigen. Nadat de kaas is weggenomen, die ze alleen lekker vinden als ze goed rot is en wegloopt van de wurmen, dan komt de baardman weer voor den dag met een houten bord in de hand, waarop hij met krijt eenige heele of halve cirkels teekent. Dat bord legt hij op tafel neer, zwijgend en somber, men zou zeggen dat hij een Charon of zoo iets was. Zij die weten wat die teekens beduiden, leggen er geld op: daarop volgt een ander, en weer een ander totdat de plank vol is. Hij noteert wie geld heeft neergelegd en rekt bij zich zelf na. Als er niets aan ontbreekt knikt hij met zijn hoofd dat 't goed is.

Gu.

Quid si supersit?

Be.

Fortasse redderet, et faciunt hoc nonnunquam.

Gu.

Nemo reclamatur iniquae rationi?

Be.

Nemo qui sapit. Nam protinus audiret: Quid tu es hominis? Nihil plus solves quam alii.

Gu.

Liberum hominum genus narras.

Be.

Quod si quis ex itinere lassus cupiat mox a coena petere lectum, iubetur exspectare, donec ceteri quoque eant cubitum.

Gu.

En als er eens iets te veel is?

Be.

Misschien zou hij 't dan wel teruggeven. En dat gebeurt dan ook wel eens.

Gu.

En maakt niemand een aanmerking over te hoge rekening?

Be.

Niemand die verstandig is. Want dan zou hij dadelijk te hooren krijgen: "Wat ben jij voor een mensch? Je zult niets meer betalen dan iemand anders!"

Gu.

Die menschen zijn nog al vrij in hun optreden.

Be.

En als nu iemand, vermoeid van de reis, spoedig na den maaltijd zijn bed wil opzoeken, dan zegt men hem om maar te wachten tot ook de anderen gaan slapen.

Gu.

Videor mihi videre civitatem Platoniam.

Be.

Tum suus cuique nidus ostenditur, et vere nihil aliud quam cubiculum: tantum enim ibi lecti sunt, et praeterea nihil quo utaris, aut quod fureris.

Gu.

Illic mundities est?

Be.

Eadem quae in convivio; linthea forte lota ante menses sex.

Gu.

Quid interim sit de equis?

Be.

Ad eandem disciplinam tractantur, ad quem homines.

Gu.

Dat is dunkt mij, zoowat de Staat van Plato.

Be.

Dan wordt aan ieder zijn nestje getoond, en dat is in den waren zin des woords ook niets dan een ligplaats. Er zijn alleen maar bedden en verder is er niets wat je kunt gebruiken of wat je kunt stelen.

Gu.

En hoe staat 't met de reinheid?

Be.

Nu, al net als bij 't maal. De lakens zijn voor een maand of zes misschien wel eens gewasschen.

Gu.

En hoe gaat 't intusschen met de paarden?

Be.

Ze worden naar denzelfden trant behandeld als de menschen.

Gu.

Sed est eadem ubique tractatio?

Be.

Alicubi civilior est, alicubi durior quam narravi:
verum in genere talis est.

Gu.

Quid si ego tibi nunc narrem, quibus modis hospites
tractentur in ea parte Italiae quam Longobardiam
vocant; rursus in Hispania; deinde in Anglia, et in
Walia? Nam Angli partim Gallicos, partim
Germanicos mores obtinent, ut ex his duabus
gentibus mixti. Wali se praedicat ἀυτόχθονας Anglos.

Be.

Quaeso te, ut narres. Nam mihi nunquam contigit eas
adire.

Gu.

In praesentia non est otium. Nam nauta iussit,
adessem ad horam tertiam, nisi vellem relinqui, et

Gu.

Maar ondervindt men nu overal een dergelijke behandeling?

Be.

't Mag hier eens wat schappelijker zijn dan ik verteld heb, dáár nòg wat
minder, maar over het algemeen is 't toch zoowat hetzelfde.

Gu.

Als ik je nu eens ging vertellen hoe gasten behandeld worden in dat
deel van Italië dat ze Lombardije noemen en verder in Spanje, in
Engeland, in Wales? Want de Engelschen hebben deels de gewoonten
der Franschen, deels der Duitschers, daar ze immers uit een mengsel
van die beide volkeren gevormd zijn. De bewoners van Wales zeggen
dat ze Engelsche inboorlingen zijn.

Be.

Vertel me dat alsjeblieft maar eens. Want ik heb daar nooit mogen
reizen.

Gu.

Ja, maar op 't oogenblik heb ik geen tijd. De schipper heeft me gezegd
dat ik om drie uur aan boord moest wezen als ik niet achtergelaten

habet sarcinulam: alias dabitur oportunitas ad
satietatem usque garriendi.

wilde worden en hij heeft mijn bagage. Bij een andere gelegenheid
zullen we samen wel eens kunnen praten zoolang we willen.